

Ks. PIOTR ŁABUDA

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Wydział Teologiczny w Tarnowie

Pierwszy Kongres Biblijny Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II

(Warszawa – Toruń 28-30.10.2011)

Pierwszy Kongres Biblijny Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II, pod hasłem „Biblia kołem kulturowym Europy”, miał miejsce w Warszawie i Toruniu w dniach 28-30.10.2011. Jego uczestnikami byli moderatorzy oraz członkowie zwyczajni i nadzwyczajni Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II, bibliści należący do Stowarzyszenia Biblistów Polskich jak również wszyscy, którym bliska jest kwestia roli i znaczenia słowa Bożego w życiu i kulturze.

W pierwszym dniu kongresu odbyło się sympozjum naukowe. Podczas czterech sesji naukowych została ukazana Biblia jako źródło inspiracji dla szeroko rozumianej kultury. Pierwszą sesję prowadził ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski. Jako pierwszy swój referat pt. *Psalm 137 w kantacie «An Wasserflüssen Babylon» J.S. Bacha i w «Nabucco» G. Verdiego* wygłosił ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk (KUL Lublin). Ilustrując swoje przedłożenie muzycznymi fragmentami z dzieł Bacha i Verdiego, prelegent ukazał, iż kompozytorzy obok kunsztu muzycznego posiadali także niezwykle talent biblijno-teologiczny. Podkreślał także konieczność identyfikacji kultury każdego narodu z Biblią, która jest niewyczerpanym źródłem inspiracji i wartości. Kolejny wykładowca, ks. dr Marcin Kowalski, wygłosił referat pt. *Hiob wzywa Zmartwychwstałego – ujęcie dramatu zbawienia w «Mesjaszu» G.F. Haendla*. Przedstawił on analizę tekstów Hi 19,25-26 oraz 1 Kor 15,20-22, które to teksty stały się podstawą dla dzieła G.F. Haendla. Przedłożenie zakończyło się wysłuchaniem fragmentu dzieła tego niemieckiego kompozytora. Ostatnią prezentację przedstawił ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (UKSW Warszawa). Na początku swojego wystąpienia przewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich wyraził uznanie dla rozlicznych działań Stowarzyszenia Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II oraz podkreślił, że Kongres Dzieła Biblijnego jest wyraźną odpowiedzią na wydarzenia, które mają miejsce w naszym kraju. W przedłożeniu pt. *«Nad rzekami Babilonu» (Ps 137,1) – polskie reminiscencje pieśni żydowskich wygnańców* został przywołany tekst Psalmu 137, który stał się podstawą dla ukazania paraleli między polską a żydowską niewolą narodową. Poddając bardzo dokładnej analizie wybrane fragmenty psalmu, prelegent ukazywał jego aktualność i łączność z dziejami i szeroko rozumianą kulturą Polski.

Przed ogłoszeniem przerwy w sesji ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk zaprezentował nową książkę ks. prof. dra hab. Józefa Kudasiewicza pt. *Powołanie do służby*, o której sam autor powiedział, iż zawiera „hermeneutykę eklezjalną oraz ukazanie doniosłości posługi kapłaństwa”.

Drugą sesję, na którą składały się cztery wystąpienia, poprowadził ks. dr hab. Sławomir Stasiak (PFT Wrocław). Pierwszym referentem był ks. prof. dr hab. Ryszard Knapieński (KUL Lublin), którego wystąpienie miało tytuł *Biblia w egzegezie sztuki – słowo obrazem się staje*. Ukazał on przykładowe relacje zachodzące między słowem i obrazem

na tle kształtującej się w chrześcijaństwie teologii sztuki. Podkreślił, iż większość ludzi może pełniej i głębiej uwierzyć, gdy zobaczy przedstawienie słowa. Stąd też, w jego opinii, niezwykle ważne jest „słowo, które czasem się staje”. Następny wykładowca, a zarazem współorganizator sympozjum, ks. dr hab. Stefan Szymbik (KUL Lublin), w wykładzie pt. *«Wieża Babel» P. Bruegla czytana oczami biblisty*, analizował obrazy P. Bruegla, które powstały w duchu przekazu Rdz 11,1-9. Po analizie tekstu ukazał jego malarską realizację. Przedstawił interpretacje dzieła oraz jego konotacje hermeneutyczne. Trzeci wykład, ks. dra hab. Marka Lisa (UO Opole), pt. *Biblia w «Dekalogu» Krzysztofa Kieślowskiego i milczenie teologów*, ukazując dobrze znany cykl filmów pt. *Dekalog*, wskazał na ich łączność ze Starym i Nowym Testamentem. Autor przedłożenia zastanawiał się także nad przyczyną pewnej nieobecności tego cyklu w opracowaniach teologicznych. Przedpołudniową część kongresu zakończył wykład ks. dra Wojciecha Popielewskiego (KUL Lublin), który w wykładzie pt. *Od «Siódmej pieczęci» I. Bergmana aż po «Legion» C. Stewarta: czego laicka sztuka filmowa szuka w Apokalipsie św. Jana?* wskazał, iż współczesna sztuka filmowa bardzo często czerpie natchnienie z tekstów apokaliptycznych. Zatem tak nauka, jak i sztuka, podkreślał prelegent, potrzebują Kościoła i jego dziedzictwa, choć z drugiej strony – co zostało bardzo mocno zaakcentowane – często Biblia i nauka Kościoła są przez tę sztukę mocno zniekształcane.

Kolejną, popołudniową sesję, którą poprowadził ks. prof. dr hab. Antoni Tronina (KUL Lublin), rozpoczął referat ks. dra hab. Zdzisława Pawłowskiego (UMK Toruń) pt. *Historia Józefa egipskiego w powieści Thomasa Manna «Józef i jego bracia»*. Przedstawił on T. Manna jako pisarza, który pisał swoje dzieło, czytając Biblię. Ukazał, iż kolejne wydarzenia z życia biblijnego Józefa stawały się dla pisarza sposobnością do wewnętrznej przemiany. Drugim referatem było przedstawienie ks. prof. dra hab. Waldemara Rakocego (KUL Lublin), pt. *Afirmacja Pawłowej nauki o usprawiedliwieniu z wiary w «Fauście» J. Goethego i jej meandrach w «Braciach Karamazow» F. Dostojewskiego*. Lubelski biblista przedstawił Pawłową naukę o usprawiedliwieniu z wiary w Jezusa Chrystusa w dwóch dziełach, które, choć wywodzą się z dwóch różnych środowisk kulturowych i tradycji religijnych, zawierają – w jego opinii – odniesienie do nauki Pawła o usprawiedliwieniu z wiary. Po przedstawieniu zarysu nauki Pawła o usprawiedliwieniu przez wiarę w Jezusa Chrystusa ukazał recepcję tej nauki w utworze J. Goethego oraz F. Dostojewskiego. Na koniec tej części prelegent, ks. dr Arnold Zawadzki (KUL Lublin), przedstawił kwestię *Biblijnego pojęcia «odkupienia» w poezji Z. Herberta*. Na podstawie pięciu pasyjnych utworów Herberta (*Na marginesie procesu, Męczeństwo Naszego Pana malowane przez anonima z kręgu mistrzów nadreńskich, Hakeldama, Rozmyślenia Pana Cogito o odkupieniu, Domysły na temat Barabasa*) wykładowca wykazał, iż dla Herberta religijne motywy były drugorzędne i traktował je on niejako marginalnie. Ważne są jednak aluzje do Biblii, które ukazują osobiste podejście Herberta do chrześcijańskiego przesłania.

Czwartą sesję otwarło wystąpienie dra Tomasza Terlikowskiego, który przedstawił referat pt. *Biblia w twórczości F. Dostojewskiego*. Prelegent wskazywał, iż F. Dostojewski – człowiek wierzący, zaangażowany prawosławny – może być także określany jako człowiek Biblii. Uznawał on, że jedynie słowo Boże może uratować świat. Kolejny mówca, ks. dr Bartosz Adamczewski (UKSW Warszawa), wygłosił referat pt. *Ewangelia według św. Marka jako «opus classicum» literatury chrześcijańskiej Europy*. Wskazywał relacje zachodzące między Biblią a szeroko rozumianą kulturą europejską – szczególnie ze starszymi dziełami Homera, Wergiliusza.

Następny prelegent, ks. dr hab. Mirosław Wróbel (KUL Lublin), w przedłożeniu pt. *Biblijne inspiracje w twórczości J. Słowackiego*, ukazał – na podstawie dzieł poety, fragmentów jego korespondencji i wybranych dzieł J. Słowackiego – jego życie i twórczość

złączone niezwykle ściśle z Biblią. W sposób szczególny została podkreślona twórczość Słowackiego po roku 1842 (tzw. twórczość mistyczna). Ostatnim referatem było przedłożenie ks. dra Stefana Radziszewskiego (KUL Lublin-Kielce), który skupił się na osobie Anny Kamińskiej («*Emaus to dla niej pusty dźwięk*». *O podróży z marksizmu do Biblii, czyli Anny Kamińskiej portret biblijny*). W czterech odsłonach ukazał on poetkę, dla której Biblia była Księgą Mądrości, Księgą Życia. Poetka, w obrazie ks. S. Radziszewskiego, od swojego nawrócenia, które miało miejsce 13 stycznia 1970 roku, nie tylko pisze o Biblii, ale żyje Biblią i pisze Biblią. Pierwszy dzień Kongresu Biblijnego zakończyła ożywiona dyskusja oraz wspólna modlitwa.

Kolejny dzień Kongresu rozpoczął się uroczystą Eucharystią dziękczynną pod przewodnictwem Jego Eminencji Księdza Kardynała Kazimierza Nycza. Msza ta była dziękczynieniem za 5 lat działalności i pracy moderatorów i członków Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II. W wygłoszonej homilii metropolita podkreślił rolę i znaczenie kultury chrześcijańskiej dla całej Europy. Podkreślił, że bez Biblii nie da się zrozumieć kultury Europejskiej. „Powrót do tych korzeni jest warunkiem ocalenia tożsamości” – stwierdził metropolita warszawski. Przestrzegając także, iż „Europa bez Chrystusa, Kościoła, bez Biblii przestanie być prawdziwą Europą”. Po wspólnej modlitwie uczestnicy kongresu przeszli do auli UKSW, by obejrzeć spektakl teatralny.

Po południu miało miejsce uroczyste sesja z udziałem z ks. kard. J. Ravasiego oraz ks. abpa M. Mokrzyckiego. Po przywitaniu dostojnych gości przez ks. prof. dra hab. Henryka Witczyka uczestnicy kongresu wysłuchali wykład ks. abpa Mieczysława Mokrzyckiego. Przedłożenie długoletniego sekretarza Jana Pawła II zatytułowane było *Jan Paweł II – Papież z Galilei*. Metropolita lwowski przypomniał słowa André Frossarda, który stwierdził, iż Karol Wojtyła nie jest papieżem z Polski, ale z Galilei. „Całe życie, nauczanie i twórczość poetycka Karola Wojtyły były przesycone Biblią” – mówił hierarcha. Również kolejne grupy dzieł: encykliki, adhortacje, listy, pisma kierowane do różnych grup społecznych, katechezy środowe i inne obszary działalności Jana Pawła II łączyły się i opierały się na Biblii. Szczególnie ważnym, w relacji księdza arcybiskupa, były pielgrzymki do Ziemi Świętej, którą papież przeżywał niezwykle głęboko. Symbolicznym znakiem tego „biblijnego pontyfikatu” było zamknięcie się Księgi Biblii na trumnie papieża.

Wystąpienie księdza kard. G. Ravasiego, który, analizując adhortację Benedykta XVI, podkreślał miejsca objawiania się Boga, który przez wiele wymiarów – przez Księgę, przez historię – mówi do człowieka. Wskazywał, iż Bóg objawia się w historii i człowiek odpowiada Bogu w historii. Fundamentem usłyszenia Boga i życia Bożym Słowem jest odnalezienie ciszy. Gdyż Bóg objawia się wszędzie – aby jednak Go usłyszeć, trzeba odnaleźć ciszę.

Swoje wystąpienie przewodniczący Papieskiej Rady ds. Kultury zakończył przywołaniem myśli jednego z teologów protestanckich: „Uciszmy się, zanim zaczniemy słuchać Słowa Bożego, aby nasze myśli były zwrócone ku Bogu. Uciszmy się po wysłuchaniu Słowa Bożego, ponieważ to słowo wciąż mówi do nas i mieszka w nas. Uciszmy się z samego rana, ponieważ do Boga musi należeć pierwsze słowo. Uciszmy się przed zaśnięciem, aby ostatnie słowo należało do Boga. Uciszmy się, z miłości do Boga. Oto dwa elementy połączone razem – cisza i Słowo. Ponieważ jak uczy nas księga Hioba – ostatni etap, to czas medytacji. Słowo Boże w naszym życiu i studium winno być otoczone ciszą”.

Podczas kongresu został także zaprezentowany *Nowy leksykon biblijny*, który ukazał się nakładem Wydawnictwa „Jedność”, a do którego wstęp napisał kard. Ravasi.